

Marcin Zabawa

Uniwersytet Śląski

marcin.zabawa@us.edu.pl

ORCID: 0000-0001-6035-7982

SUBSKRYPCJA KANAŁÓW, SUBSKRYBOWANIE HOT-DOGÓW, PLATFORMA SUBSKRYPCYJNA: O NEOSEMANTYZMACH SUBSKRYPCJA, SUBSKRYBOWAĆ, SUBSKRYBENT I SUBSKRYPCYJNY W POLSZCZYŹNIE

1. WPROWADZENIE

Celem artykułu jest opis neosemantyzmu *subskrypcja* (oraz innych leksemów z nim związanych) w polszczyźnie. Tekst jest zatem kontynuacją moich poprzednich artykułów na temat neosemantyzmów i zapożyczeń semantycznych w języku polskim, publikowanych w różnych czasopismach, przede wszystkim w „Poradniku Językowym” (ostatnie dwa artykuły cyklu zostały opublikowane w 2022 roku; Zabawa 2022a, 2022b).

Polszczyzna doby współczesnej charakteryzuje się m.in. intensywnymi procesami internacjonalizacji i globalizacji leksyki (Dubisz 2018: 15, 22–23; Dubisz 2019: 15; szerzej o internacjonalizmach – zob. artykuł J. Maćkiewicz 2001), również w powiązaniu z tworzeniem nowych połączeń wyrazowych (internacjonalne kolokacje, Szczepankowska 2019) oraz przejmowaniem nowych znaczeń (internacjonalizmy semantyczne, Markowski 2004; 2012: 134; 2018: 246–251). To właśnie zapożyczenia semantyczne, podobnie jak rodzime neosemantyzmy, są dziś bardzo istotnym sposobem pomnażania zasobu leksykalnego polszczyzny (Markowski 2018: 164–165, 236; Dubisz 2022: 21). Ich liczba, jak się wydaje, będzie nadal wzrastać, co jest spowodowane m.in. rozwojem nowych technologii, rozwojem Internetu (handel, komunikacja¹), globalizacją, emigracją, podróżami zagranicznymi czy rosnącą znajomością języka angielskiego wśród Polaków². Prowadzenie statycznych badań w tym

¹ S. Dubisz (2018: 15) pisze o tendencji do „technicyzacji (elektronizacji) komunikacji we wszystkich jej płaszczyznach – indywidualnej, lokalnej, państwowej i globalnej”.

² S. Dubisz (2019: 15) wspomina również o innych zjawiskach w kontekście procesów zewnętrznojęzykowych i pozajęzykowych, takich jak ograniczenie polityki językowej państwa czy osłabienie

zakresie i opis kolejnych innowacji semantycznych (zarówno rodzimych, jak i motywowanych wpływami obcymi, przede wszystkim angielszczyzną) jest zatem koniecznością. W tym artykule skupiam się na jednej z takich innowacji – wyrazie *subskrypcja* oraz jego derywatach.

2. OPIS NEOSEMANTYZMU *SUBSKRYPCJA*

2.1. Uwagi wstępne

USJP definiuje *subskrypcję* jako:

Urz. zobowiązanie się do nabycia obligacji pożyczki państwowej, akcji lub innych papierów wartościowych albo do wykupienia określonego wydawnictwa, połączone z przedpłatą (USJP).

Z artykułu hasłowego dowiadujemy się ponadto, że słowo to jest pożyczką z języka niemieckiego (a oryginalnie z łaciny). Warto dodać, że nie wszystkie słowniki są w pełni zgodne co do etymologii. Niektóre (np. SWJP) podają jedynie źródłostów łaciński, inne zaś – poza niemieckim i łacińskim – także francuski (WSWO, WSJP PAN).

Omawiane słowo stale rozszerza swój zakres użycia. Początkowo wyraz, jak słusznie wskazują twórcy USJP, był używany w odniesieniu do instrumentów finansowych (akcje, obligacje, certyfikaty inwestycyjne itp.), a także książek czy czasopism. Obecnie jednak leksem³ jest używany w wielu różnych nowych kontekstach⁴, które przedstawię w części 2.2.

2.2. Opis nowych znaczeń

Omawiany wyraz rozszerza swój zakres użycia w kilku kierunkach jednocześnie. W niektórych kontekstach jego znaczenie podstawowe ('zobowiązanie się do zakupu czegoś lub wykupienia jakiejś usługi, połączone z przedpłatą') zostaje zachowane, zmieniają się jedynie konteksty użycia, w innych zaś dochodzi do wykształcenia się całkowicie nowego znaczenia.

Po pierwsze, wyraz *subskrypcja* jest dziś często używany w odniesieniu do płatnych treści dostępnych na określonych stronach internetowych. Mamy tutaj zatem do czynienia nie tyle ze zmianą znaczenia, ile raczej z rozszerzeniem kontekstu wy-

działalności kulturalnojęzykowej. Mogą one, jak się wydaje, także przyczyniać się do procesów globalizacyjnych i internacjonalizacji leksyki.

³ Ze względów stylistycznych używam zamiennie określeń *wyraz*, *słowo* oraz *leksem*, będąc jednocześnie świadomym, że jest to pewne uproszczenie.

⁴ Nie jest to naturalnie krytyką USJP, lecz podkreśleniem faktu, że omawiany wyraz stale rozszerza swoje znaczenie.

nikającym ze zmian pozajęzykowych, przede wszystkim rozwoju nowych technologii (tradycyjne drukowane encyklopedie, słowniki itp., a także prasa tradycyjna, są dziś wypierane przez encyklopedie i słowniki internetowe, prasę elektroniczną, książki elektroniczne i portale internetowe z wiadomościami). Przykłady (1.–6.) takiego użycia omawianego słowa (zaczepnięte z Internetu) przedstawiam poniżej. Warto też zauważyć, że wyraz *subskrypcja* w tym znaczeniu jest synonimiczny do słowa *prenumerata* (czasem z dodatkowym określeniem w postaci przymiotnika *cyfrowa*); słowa te są często używane wymiennie (zob. przykłady 2.–3.). Przykład 1. odnosi się do portalu z wiadomościami, 2.–3. do prasy internetowej, 4.–6. zaś do portali z książkami elektronicznymi (e-bookami) i książkami do słuchania (audiobookami):

[1] Onet Premium. Różne punkty widzenia w jednym pakiecie. Subskrypcja już od 9,90 zł za miesiąc (<https://premium.onet.pl>)⁵.

[2] Subskrypcja cyfrowa. Zapraszamy do zapoznania się z naszą aktualną ofertą subskrypcji [...] W przypadku pytań dotyczących oferty, wykupionej subskrypcji lub ewentualnych reklamacji prosimy o kontakt z naszym Działem Prenumeraty (<https://www.wprost.pl>).

[3] Wybierz pakiet subskrypcji Wyborcza.pl dla siebie [...] Tylko 7 zł (zamiast 13 zł) za tydzień dostępu do artykułów „Wyborczej” i jej magazynów dla 3 osób [...] Dodatkowo zyskasz: dwie dodatkowe prenumeraty [...] (<https://prenumerata.wyborcza.pl>).

[4] Jeśli jesteś jedną z tych osób, która audiobooki i e-booki pochłania wręcz masowo, subskrypcja książkowa jest dla Ciebie. Sprawdź, co znajdziesz w najpopularniejszych aplikacjach (<https://adverther.pl>).

[5] Nasze subskrypcje. Dzięki Storytel możesz podzielić się tysiącami historii z najbliższymi. Wybierz między Storytel Unlimited, Storytel Family i Storytel Family+ i zacznij słuchać już dziś [dotyczy audiobooków] (<https://www.storytel.com>).

[6] Dołącz do społeczności Empik Go [...] Czytaj i słuchaj w jednym z wygodnych abonamentów. Wybierz ten, który pasuje do Ciebie najlepiej! Z subskrypcji możesz zrezygnować w każdej chwili [dotyczy audiobooków i ebooków] (<https://www.empik.com>).

Po drugie, wyraz *subskrypcja* występuje dziś bardzo często nie tylko w odniesieniu do książek i prasy, lecz także innych dóbr kultury: filmów, seriali i muzyki. Omawiane słowo pojawia się zatem w połączeniu z serwisami oferującymi dostęp do filmów i seriali (przykłady 7.–8.) czy utworów muzycznych (przykład 9.), ale także, co ciekawe, w odniesieniu do tradycyjnego kina (przykład 10.). Czasem jest używane wymiennie ze słowem *abonament* (przykłady 8. i 10.):

[7] Subskrypcja HBO Max jest przedłużana automatycznie do chwili jej anulowania (<https://www.hbomax.com>).

⁵ Podaję tutaj (i w kolejnych przykładach) jedynie adresy stron głównych. Data dostępu do wszystkich stron internetowych cytowanych w artykule: marzec 2023.

[8] Koszt miesięczny wynosi w zależności od wariantu planu abonamentowego 29 zł, 43 zł albo 60 zł. W najtańszym abonamencie Netflix'a mamy dostęp jedynie do najniższej jakości i możemy oglądać tylko na jednym ekranie jednocześnie. [...] Choć do płatności za abonament Netflix'a podłączona jest jedna karta, to przy większych subskrypcjach do konta możemy dołączyć także inne osoby [...] Ostatni raz subskrypcje Netflix'a w Polsce podrożały w 2022 roku [...] ⁶ (<https://www.zadluzenia.com>).

[9] TIDAL ma nowe subskrypcje. HiFi kosztuje tylko 19,99 zł miesięcznie (<https://www.telepolis.pl>).

[10] Subskrypcja karty Unlimited Cinema City – program abonamentowy, który oferuje Cinema City (<https://www.cinema-city.pl>).

Po trzecie, kolejne konteksty, w których pojawia się wyraz *subskrypcja*, związane są z szeroko rozumianą informatyką: chodzi tutaj m.in. o czasowy dostęp do określonych programów (wraz z ich aktualizacjami), np. biurowych (przykład 11.) czy antywirusowych (przykład 12.), a także – w szerszym ujęciu – sklepu internetowego z aplikacjami na smartfon (przykład 13.):

[11] Microsoft 365 Personal [...] Subskrypcja odnawia się automatycznie. Aby zapobiec naliczaniu opłat w przyszłości, możesz w dowolnej chwili anulować subskrypcję (<https://www.microsoft.com>).

[12] McAfee Total Protection. Obejmuje: dwa lata antywirusa premium, bezpiecznego przeglądania Internetu, optymalizacji komputera i menedżera haseł z siecią VPN [...] Zapłać dzisiaj 429,00 zł za subskrypcję na 2 lata (<https://www.mcafee.com>).

[13] Anulowanie, wstrzymywanie i zmienianie subskrypcji w Google Play. Subskrypcje w Google Play nie mają określonej daty zakończenia. Opłaty będziemy naliczać na początku każdego okresu rozliczeniowego, np. co tydzień, co rok lub z inną częstotliwością zgodnie z warunkami subskrypcji (<https://support.google.com>).

Opisane wyżej rozszerzenia łączliwości leksykalnej wyrazu *subskrypcja* zostały najprawdopodobniej zapożyczone z angielszczyzny, o czym świadczy przede wszystkim fakt, że wiele platform internetowych czy programów opartych na takim modelu płatności (np. Netflix, Microsoft Office, programy antywirusowe itp.) pojawiło się najpierw w krajach angielskojęzycznych. Na angielską proveniencję nowych użyć *subskrypcji* wskazują również zarówno liczne kolokaty typu *Netflix subscription*, *software subscription*, *(Microsoft) Office subscription*, *ebook subscription* itp. w korpusach angielskich (np. NOW), jak i fakt, że znaczenia eksplicytnie powiązane z ser-

⁶ Warto zwrócić uwagę na niekonsekwencję dotyczącą zapisu nazwy platformy. Jej oficjalna nazwa (także w Polsce) to *Netflix*, ale zdarza się także zapis spolszczony *Netfliks*, zwłaszcza w przypadkach zależnych (nie jest to jednak regułą). Trzeba tutaj dodać, że WSO PWN (2016: 22) dopuszcza w wypadku nazw kończących się literą -x zapis (w przypadkach zależnych) zarówno z zachowanym -x-, jak i -ks-. Dziękuję recenzentowi niniejszego tekstu za zwrócenie mojej uwagi na ten fakt.

wisami internetowymi zostały już zarejestrowane przez angielskie słowniki. Jedna z definicji wyrazu *subscription* w słowniku ODE brzmi: „an arrangement by which access is granted to an online service” (porozumienie, na mocy którego udzielany jest dostęp do usługi lub serwisu internetowego; tłum. autora).

Po czwarte, słowo *subskrypcja* jest używane w całkowicie nowych sytuacjach, niezwiązanych już z dobrami kultury ani programami komputerowymi. Może się ono odnosić np. do jedzenia i picia (przykłady 14.–16.), kosmetyków do pielęgnacji ciała (przykład 17.) czy myjni samochodowej (przykład 18.). W przykładzie 14. znalazła się interesująca kontaminacja *kawonament*, powstała z połączenia słów *kawa* i *abonament*. Kawonament jest opisywany jako rodzaj subskrypcji:

[14] Kawonament. Subskrypcja kawy w Żabce. Jedna płatność i tysiące ekspresów do Twojej dyspozycji przez cały miesiąc. Wejdź do wielkiego świata żabkowej kawy i ciesz się pyszną kawą każdego dnia (<https://www.zabka.pl>).

[15] Subskrypcja na hot dogi i myjnię na stacjach benzynowych AMIC Energy (<https://www.tabletowo.pl>).

[16] Jak działa subskrypcja? To proste! Aby otrzymać paczkę, zapisz się do subskrypcji do ostatniego dnia miesiąca poprzedzającego dostawę. W paczce, którą otrzymasz do 10. dnia miesiąca, znajdziesz dwie starannie wybrane przez nas kawy z europejskich palarni (<https://forum.coffee>).

[17] Elastyczna miesięczna subskrypcja 99 zł. Zakładasz subskrypcję, a my pobieramy co miesiąc opłatę z Twojej karty. Każdy box będzie dla Ciebie wyjątkową niespodzianką. Możesz w każdej chwili zrezygnować z subskrypcji [dotyczy zestawów kosmetyków pakowanych w pudełka] (<https://purebeauty.pl>).

[18] Jedną z oferowanych subskrypcji jest możliwość skorzystania z dowolnego programu myjącego na myjni automatycznej maksymalnie raz w tygodniu, czyli łącznie cztery razy (<https://pyszności.pl>).

Z przytoczonych cytatów wyraźnie wynika, że obecnie słowo *subskrypcja* znacząco rozszerzyło swój zakres użycia i jest używane już nie tylko w powiązaniu z instrumentami finansowymi czy dobrami kultury, ale – jak się wydaje – może pojawić się w połączeniu z leksemami odnoszącymi się do niemal dowolnego towaru. Ważne jest zatem nie to, co jest przedmiotem zakupu, ale sposób płatności (która odbywa się cyklicznie, np. co miesiąc). Poniższy cytat, zaczerpnięty z jednej ze stron internetowych, dobrze obrazuje istotę omawianego procesu:

Okazuje się, że w ramach subskrypcji sprzedać można niemal wszystko. Każdy z nas co miesiąc opłaca platformy streamingowe, takie jak Netflix, Player czy HBO. Inni z kolei stawiają na muzyczne serwisy. W ramach subskrypcji zamawiać można kosmetyki czy też czasopisma i książki. Okazuje się, że coraz popularniejsze stają się też abonamenty na jedzenie (<https://pyszności.pl>).

Także i w tym wypadku wpływ angielszczyzny nie jest najprawdopodobniej bez znaczenia, por. dużą częstość takich konstrukcji jak np. *coffee subscription, food subscription, toothbrush subscription* itp. w angielskojęzycznym korpusie NOW, a także ogólność definicji (a zatem uwzględniającą wiele możliwych kontekstów) w słownikach ODE i OED:

An advance payment made to receive or participate in something [ODE; płatność z góry wykonana w celu otrzymania czegoś lub uczestniczenia w czymś – tłum. autora].

Regular payment for access to a commercially provided service; an agreement or contract for this [OED; regularna opłata uiszczana za dostęp do komercyjnie świadczonej usługi; także: takie porozumienie lub umowa – tłum. autora].

Po piąte, doszło do wykształcenia się całkowicie odrębnego znaczenia wyrazu *subskrypcja*. Poza podstawowymi kontekstami omówionymi wyżej słowo *subskrypcja* jest obecnie często używane w kontekście portali internetowych (np. YouTube), list mailingowych (newsletterów), forów internetowych itp., gdzie subskrybowanie kanału danego internauty, listy dyskusyjnej, forum itp. oznacza otrzymywanie powiadomień (zwykle w formie wiadomości wysyłanych pocztą elektroniczną) o nowych treściach dodanych przez danego użytkownika, wiadomości wysyłanych na adres danej listy, postów napisanych na forum itp. Jest to zatem, jak zaznaczono wyżej, całkowicie nowe znaczenie, niezwiązane już z podstawowym sensem słowa ('zobowiązanie się do zakupu czegoś, zwykle połączone z uiszczeniem płatności z góry'). Oto przykłady (19.–21.) takiego użycia leksemu:

[19] Każdego dnia otrzymujesz różnego rodzaju wiadomości, wśród których mogą się znajdować newslettery do których się zapisałeś, lub reklamy na otrzymywanie których wyraziłeś zgodę. Każdy nadawca takich wiadomości zgodnie z polskim prawem powinien umożliwić wypisanie się z subskrypcji jeśli przestaniesz chcieć otrzymywać wiadomości od niego (<https://pomoc.poczta.interia.pl/>).

[20] Typhlos – Lista dyskusyjna osób niewidomych i słabowidzących [...] Informujemy, że lista jest umieszczona w usłudze „Grupy dyskusyjne Google”. Dlatego użytkownicy poczty gmail, którzy zalogują się do „grup dyskusyjnych Google” będą mogli przeglądać wiadomości przychodzące na listę w formie forum internetowego oraz samodzielnie zmieniać parametry subskrypcji. Pozostali użytkownicy, w celu zmian opcji subskrypcji, będą musieli skontaktować się z opiekunem listy (<https://bon.uw.edu.pl>).

[21] Subskrypcja (zapis na) forum. Każda osoba, która zapisze się na dane forum otrzyma pocztą elektroniczną kopie wszystkich postów do tego forum (posty wysyłane są po upływie około 30 minut po ich napisaniu). Na ogół każdy może samodzielnie zdecydować czy chce zapisać się na dane forum. W przypadku jednak gdy prowadzący wymusi subskrypcję danego forum, wybór nie jest możliwy i wszystkie osoby w grupie będą otrzymywać kopie postów (<https://it.p.lodz.pl>).

Warto dodać, że także to znaczenie pojawiło się najprawdopodobniej pod wpływem angielszczyzny, por. następującą definicję słowa *subscription* zaczerpniętą z OED: „the fact or action of subscribing to an electronic mailing list, newsgroup, etc.” [zapisanie się, lub czynność zapisywania się, na internetową listę mailingową, grupę dyskusyjną itp. – tłum. autora]. Znaczenie to, według słownika, jest używane w angielszczyźnie od 1981 roku, a zatem od ponad 40 lat; w polszczyźnie jest natomiast, jak się wydaje, stosunkowo nowe.

3. OPIS DERYWATÓW (*SUBSKRYBOWAĆ, SUBSKRYPCYJNY, SUBSKRYBENT*)

Podobnym zmianom znaczenia i rozszerzeniu łączliwości podlega także kilka derywatów omawianego słowa. Po pierwsze, należy wspomnieć o czasowniku *subskrybować* (a także formy dokonanej *zasubskrybować*), który często pojawia się w trybie rozkazującym (*subskrybuj*), a także w formie gerundium (*subskrybowanie*). Słowo to pierwotnie pojawiało się w znaczeniu ‘kupować, kupić subskrypcję, zobowiązując się do nabycia akcji, obligacji, wydawnictw itp.’ (USJP). Nowe znaczenie leksemu to ‘prenumerować prasę internetową’ (przykład 22.), ale słowo może także odnosić się – w kontekście już nie dóbr kultury, ale innych towarów – do wnoszenia stałej opłaty w zamian za cykliczne otrzymywanie np. posiłku (przykład 23.) czy przyrządów do pielęgnacji ciała (przykład 24.). Co więcej, także i tutaj doszło do wykształcenia się nowego znaczenia i wyraz może również pojawiać się w znaczeniu ‘obserwować kanał danego internauty, np. na YouTube, poprzez kliknięcie odpowiedniego przycisku na ekranie i tym samym wyrażenie zgody na otrzymywanie powiadomień o nowych treściach’ (przykład 25.):

[22] Polityka – subskrybuj Politykę – Zamów prenumeratę teraz [...] Kup prenumeratę cyfrową w prezencie (<https://www.polityka.pl>).

[23] Niestety, nie każda stacja ma swoją myjnię. Z tego też powodu powstała opcja subskrybowania... hot dogów. Kosztuje ona 69 zł miesięcznie. Klienci mogą odebrać jednego hot doga dziennie przez cały miesiąc (<https://pyszności.pl>).

[24] Bambusowa szczoteczka do zębów – zestaw rodzinny 2+2 (abonament) [...] Subskrybuj i dołącz do rodziny szczoteko (<https://szczoteko.pl>).

[25] Subskrybowanie kanałów w YouTube. Możesz zasubskrybować kanały, które Ci się podobają, aby oglądać więcej dostępnych na nich treści. Przycisk Subskrybuj znajdziesz pod każdym filmem YouTube lub na stronie kanału. Gdy zasubskrybujesz kanał, każdy nowy film, który zostanie na nim opublikowany, pojawi się w sekcji Subskrypcje (<https://support.google.com>).

Po drugie, w nowych znaczeniach pojawia się także derywat *subskrypcyjny*: wyraz ten może odnosić się do sprzedaży (określonych towarów) opartej na cyklicznym wnoszeniu opłaty (przykłady 26.–27.) lub do wyrażania chęci na otrzymywanie powiadomień o nowych treściach za pośrednictwem zapisu na listę mailingową (przykład 28.):

[26] Wydawnictwo znane na polskim rynku z takich bestsellerów jak *Kod Leonarda da Vinci* czy cykl *Pięćdziesiąt twarzy Greya* we współpracy z norweskim partnerem Beat Technology przygotowuje platformę subskrypcyjną Volume (<https://soniadruga.pl>).

[27] W planach abonamentowych Selly Pro 1 i Selly Pro 2 Twój sklep może oferować klientom sprzedaż subskrypcyjną, czyli abonamentową (<https://www.selly.pl>).

[28] Zapisz się na listę subskrypcyjną naszego Newslettera (<https://hikoki-narzedzia.pl>).

Po trzecie wreszcie, w zmienionym znaczeniu występuje leksem *subskrybent* (który pierwotnie oznaczał ‘osobę korzystającą z subskrypcji na książki, akcje, obligacje itp.’ (USJP)); jego znaczenie można zdefiniować jako: ‘osoba subskrybująca dany kanał, czyli otrzymująca powiadomienia o nowych treściach’:

[29] Sprawdzanie listy najnowszych subskrybentów. Listę najnowszych subskrybentów znajdziesz w panelu kanału. Możesz też otworzyć YouTube Studio i sprawdzić, jak z upływem czasu zmieniała się liczba subskrybentów (<https://support.google.com>).

W języku potocznym wyraz *subskrybent* jest w tym użyciu czasem skracany do formy *sub* (mamy zatem do czynienia z ucięciem), która następnie podlega odmianie (np. liczba mnoga *suby*):

[30] Suby na YT [...] to po prostu łączna ilość widzów subskrybujących kanał na YouTube. [...] W Polsce ze względu na brak oficjalnego nazewnictwa suby na yt są również nazywane subskrypcjami YouTube, subskrybującymi, widzami, a nawet followersami⁷ [...] (<https://wy-promowani.pl>).

4. CZĘSTOŚĆ WYSTĘPOWANIA

Jak wskazałem wyżej, omawiane słowo (wraz z derywatami) znacząco rozszerzyło swój zakres użycia i obecnie pojawia się w wielu nowych kontekstach niemających już nic wspólnego ani z instrumentami finansowymi, ani z dobrami kultury. Także

⁷ Warto zwrócić uwagę na całkowicie nieuzasadniony anglicyzm *followersi*. Wyraz podany wcześniej (*widzowie*) jest wystarczający, por. hipotetyczne konstrukcje typu *widzowie danego kanału na YouTube, kanał ma dużo widzów, kanał osiągnął już 20 tys. widzów*. Co więcej, leksem *widz* wydaje się trafniejszy i bardziej przejrzysty semantycznie niż *subskrybent* (por. uwagi w części 5.).

częstość użycia wyrazu (i form pochodnych) wyraźnie wzrasta, na co wskazują badania korpusowe. Możemy to stwierdzić, porównując częstość wystąpień słowa w korpusach NKJP i MoncoPL.

W NKJP można znaleźć 2 175 wystąpień słowa *subskrypcja* (wraz z formami odmienionymi, zapytanie *subskrypcj**, korpus pełny, wyszukiwarka Pelcra, Pęzik 2012), co przy wielkości korpusu wynoszącej 1 524 696 745 słów daje nam częstość rzędu 0,00014%. W korpusie MoncoPL (Pęzik 2020) znajdziemy natomiast 60 322 wystąpienia (wraz z formami odmienionymi, zapytanie *subskrypcj.**, stan na 29 marca 2023), co przy wielkości korpusu wynoszącej 8 119 299 069 słów (stan na dzień jw.) oznacza, że częstość występowania omawianego wyrazu wynosi już 0,00074%, a zatem ponad pięć razy więcej niż w wypadku NKJP. Różnica ta jest jeszcze wyraźniejsza, gdy uwzględnimy derywaty typu *subskrypcyjny* (zapytanie *subskrypc** w wypadku NKJP i *subskrypc.** w wypadku MoncoPL) – wówczas częstość wynosi odpowiednio 0,00015% oraz 0,00085%). Wyraźnie zatem widać, że słowo *subskrypcja* (a także jego derywaty) jest używane w polszczyźnie coraz częściej.

5. ZAKOŃCZENIE

Rzeczownik *subskrypcja* (oraz związane z nim formy *subskrybować*, *subskrypcyjny* oraz *subskrybent*) pojawia się stale w nowych znaczeniach i kontekstach, a jego częstość użycia w polszczyźnie rośnie. Wynika to oczywiście z rozszerzenia łączliwości omawianego słowa, która z kolei jest pokłosiem przemian technologicznych zachodzących w rzeczywistości pozajęzykowej (a także powiązanymi z nimi wpływami języka angielskiego): obecnie coraz częściej odchodzi się od modelu, w którym klient płaci raz za określoną rzecz i otrzymuje ją na własność, na rzecz modelu opartego na powtarzalnej opłacie, wnoszonej zwykle raz w miesiącu, w zamian za co otrzymuje się dostęp do określonych dóbr. Przekształcenie modelu płacenia za towary i usługi wynika ze zmieniającego się charakteru tychże usług: drukowane czasopisma i książki są wypierane przez czasopisma elektroniczne i e-booki, płyty kompaktowe są wypierane przez serwisy muzyczne typu Spotify, płyty DVD są wypierane przez platformy filmowo-serialowe typu Netflix itp.

W wypadku omawianego słowa (i form pochodnych) mamy zatem do czynienia z wielokierunkowymi zmianami: z jednej strony są to zmiany łączliwości wynikające z potrzeb marketingowych i zapewnienia chwytliwej i nośnej marketingowo nazwy (np. *kawonament* – *subskrypcja kawy*), a z drugiej są odbiciem zmian zachodzących w świecie pozajęzykowym, przede wszystkim dotyczących rozwoju technologicznego i przenoszenia licznych sfer naszego życia do świata wirtualnego.

Na zakończenie warto poczynić kilka uwag o charakterze normatywnym. Ocena nowych użyci wyrazu *subskrypcja* (wraz z formami pochodnymi) jako całości nie jest

możliwa, gdyż wszystko zależy od konkretnych kontekstów. Trzeba zauważyć na początku, że oba główne znaczenia *subskrypcji* ('zobowiązanie się do zakupu czegoś' oraz 'obserwacja kanału określonego internauty'), choć całkowicie różne, mogą występować w podobnych kontekstach, a co za tym idzie, w określonych sytuacjach wzbudzać trudności interpretacyjne. Przykładowo, konstrukcje takie jak np. *subskrypcja YouTube* stają się obecnie semantycznie nieprzejryste, bo mogą odnosić do dwóch całkowicie różnych zjawisk: (1) wykupienia dostępu do YouTube Premium (co wiąże się m.in. z możliwością korzystania z serwisu YouTube bez reklam) lub (2) obserwacji kanału danego użytkownika YouTube.

Co więcej, w wielu wypadkach można zastosować inne słowa i użycie wyrazu *subskrypcja* nie zawsze jest celowe: i tak np. w wypadku portali z prasą internetową trafniejszym słowem może być *prenumerata*, w odniesieniu do portali muzycznych czy filmowych – *abonament*.⁸ Również konstrukcje typu *subskrypcja kawy* czy *subskrypcja na hot-dogi* wydają się niezbyt fortunne. Konstrukcje *abonament na kawę* czy *abonament na hot-dogi* są, jak sędzę, bardziej przejrzyste semantycznie.

Jeszcze więcej wątpliwości budzą konstrukcje typu *subskrypcja kanału na YouTube*. O ile zastąpienie słowa *subskrybent* jest w miarę łatwe (np. słowem *widz* – por. przypis 7.), o tyle sama *subskrypcja* sprawia więcej kłopotów. Wydaje się jednak, że można zastąpić ją słowem *obserwacja* (*obserwowanie* / *obserwacja kanału na YouTube*); także sama komenda *subskrybuj* (lub komunikat *subskrybujesz*) widoczna np. na portalu YouTube mogłaby być z powodzeniem zastąpiona komendą *obserwuj* i komunikatem *obserwujesz*. Na podobnej zasadzie *lista subskrypcyjna* może być zastąpiona *listą obserwacyjną*.

Analizując poszczególne przykłady, trudno oprzeć się wrażeniu, że w wielu wypadkach mamy do czynienia z bezrefleksyjnym kalkowaniem konstrukcji angielskich (typu *Netflix subscription* czy *coffee subscription*), a samo słowo *subskrypcja* staje się dzisiaj wyrazem nadużywanym (por. uwagi A. Markowskiego 2018: 210–231 nt. wyrazów modnych). W tym miejscu wypadałoby zaapelować do twórców rodzimych wersji różnych serwisów internetowych, takich jak Netflix czy YouTube, aby pamiętali o innych odpowiednikach angielskiego *subscription*, częstokroć lepszych i jednoznacznych (a przez to bardziej zrozumiałych) w danym kontekście (*obserwacja*, *prenumerata*, *abonament*). Podobne uwagi dotyczą form pochodnych.

⁸ Jak wskazują przykłady przytoczone w artykule, wyraz *subskrypcja* jest, w rzeczy samej, często używany wymiennie ze słowami *abonament* lub *prenumerata*.

Lista korpusów

- MoncoPL. *Wyszukiwarka korpusowa MoncoPL*. Online: <http://monco.frazeo.pl/> [dostęp: 12.04.2023].
- NKJP. *Narodowy Korpus Języka Polskiego*. Online: <http://nkjp.pl/> [dostęp: 12.04.2023].
- NOW. *Now Corpus (News on the Web)*. Online: <https://www.english-corpora.org/now/> [dostęp: 12.04.2023].

Bibliografia

- Dubisz, S. 2018. Sytuacja języka polskiego w minionym stuleciu (1918–2018). *Poradnik Językowy* z. 8, s. 7–25.
- Dubisz, S. 2019. Periodyzacja najnowszych dziejów polszczyzny (1939–2019). *Poradnik Językowy* z. 10, s. 9–18.
- Dubisz, S. 2022. Najnowsze dzieje języka polskiego (1918–2018). *Poradnik Językowy* z. 10, s. 11–26.
- Maćkiewicz, J. 2001. *Wyrazy międzynarodowe (internacjonalizmy) we współczesnym języku polskim*. W: *Współczesny język polski*, red. J. Bartmiński, s. 555–562. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Markowski, A. 2004. O pojęciu i typach internacjonalizmów semantycznych. *Poradnik Językowy* z. 2, s. 39–50.
- Markowski, A. 2012. *Wykłady z leksykologii*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Markowski, A. 2018. *Kultura języka polskiego. Teoria. Zagadnienia leksykalne*. Nowe wydanie. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- ODE. 2009–2022. *Oxford Dictionary of English*. Aplikacja na smartfony z Androidem. Oxford University Press.
- OED. 2023. *Oxford Dictionary of English*. Online: <https://www.oed.com/> [dostęp: 12.04.2023].
- Pęzik, P. 2012. *Wyszukiwarka PELCRA dla danych NKJP*. W: *Narodowy Korpus Języka Polskiego*, red. A. Przepiórkowski, M. Bańko, R.L. Górski, B. Lewandowska-Tomaszczyk, s. 253–273. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN. Online: http://nkjp.pl/settings/papers/NKJP_ksiazka.pdf [dostęp: 5.04.2023].
- Pęzik, P. 2020. Budowa i zastosowania korpusu monitorującego MoncoPL. *Forum Lingwistyczne* 7, s. 133–150.
- SWJP – Dunaj, B. red. 2001–2004. *Słownik współczesnego języka polskiego*, t. 1–5. Kraków: Wydawnictwo SMS.
- Szczepankowska, I. 2019. Internacjonalne kolokacje jako składniki dyskursu kapitalistycznego i ich recepcja we współczesnej polszczyźnie. *Poradnik Językowy* z. 5, s. 7–19.
- USJP – Dubisz, S. red. nauk. 2003. *Uniwersalny słownik języka polskiego*, t. 1–4. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- WSJP PAN – Żmigrodzki, P. red. nauk. 2007–. *Wielki słownik języka polskiego PAN*. Online: <https://wsjp.pl/> [dostęp: 12.04.2023].
- WSO PWN – Polański, E. red. nauk. 2016. *Wielki słownik ortograficzny PWN*. Wydanie IV poprawione i uzupełnione. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- WSWO – Bańko, M. red. 2003. *Wielki słownik wyrazów obcych PWN*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Zabawa, M. 2022a. *Menu, festiwal, wyspa, grill* – nowe neosemantyzmy w polszczyźnie. *Poradnik Językowy* z. 3, s. 83–95.

Zabawa, M. 2022b. O wyrazie *bestseller* w polszczyźnie: częstotliwość, znaczenie, konteksty użycia. *Prace Językoznawcze XXIV* 2, s. 81–94.

Subskrypcja kanałów (channel subscription), subskrybowanie hot-dogów (subscribing hot-dogs), platforma subskrypcyjna (subscription platform): on neosemantisms such as subskrypcja (a subscription), subskrybować (to subscribe), subskrybent (a subscriber), and subskrypcyjny (subscription) in the Polish language

Summary

The aim of this article is to describe the neosematism *subskrypcja* (and its derivatives) in the Polish language. The description consists in juxtaposing the hitherto meanings of the word (derived from the Universal Dictionary of Polish (USJP)) with new meanings, derived mainly from the Internet, and with selected definitions of the corresponding English word (*a subscription*). The frequency of the word along with its derivatives in Polish is also analysed (using the corpus-based research method). The findings show that the frequency of the discussed word and its derivative forms is growing, they are found in more and more new contexts, and their development in Polish is multidirectional. This article presents also a brief normative commentary on the described innovations. This is because the discussed words are often overused and their new usages do not always seem purposeful.

Keywords: neosematism – semantic innovation – semantic borrowings.

Trans. Monika Czarnecka